

влади: [монографія] / В. Васютинський. – К.: КСУ, 2005. – 492 с.; 8. *Гравовська І.* Українські реалії ґендеризації / І. Гравовська // Політикантроп. 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://politikan.com.ua/0/0/0/86890.htm>; 9. *Гравовська І.* Сучасна українська ґендерна політика у світлі євроцивілізаційних прагнень України / І. Гравовська // Політикантроп. 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://politikan.com.ua/0/0/0/162158.htm>; 10. Ґендерна освіта – ресурс розвитку паритетної демократії: зб. матеріалів науково-практичної конференції (м. Тернопіль, 27–29 квітня 2011 р.) / ред. наук. колегія: В. П. Кравець, Т. В. Говорун, О. М. Кікінежді. – Тернопіль; Київ, 2011. – 796 с.; 11. *Кікінежді О. М.* Ґендерна ідентичність в онтогенезі особистості: [монографія]. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2011. – 380 с.; 12. *Кіммель М.* Ґендероване суспільство / М. Кіммель – К.: Сфера, 2003. – 490 с.; 13. *Кон І. С.* Открытие «Я» / И. С. Кон. – М.:

Политиздат, 1978. – 367 с.; 14. *Кравець В. П.* Ґендерна педагогіка: [навч. посіб. для студ. вищ. педагог. закл. освіти] / В. П. Кравець. – Тернопіль: Джура, 2003. – 416 с.; 15. *Кремень В. Г.* Філософія людиноцентризму в стратегіях освітнього простору / В. Г. Кремень. – К.: Педагогічна думка, 2009. – 520 с.; 16. *Максименко С. Д.* Генеза здійснення особистості / С. Д. Максименко. – К.: ТОВ «КММ», 2006. – 240 с.; 17. *Основи теорії ґендеру: [посібник] / ред. колегія: В. П. Агеева, Л. С. Кобелянська, М. М. Скорик. – К.: К. І. С., 2004. – 535 с.; 18. Татенко В.* Соціальна психологія впливу: [монографія] / В. Татенко. – К.: Міленіум, 2008. – 216 с.; 19. *Титаренко Т. М.* Психологічні практики конструювання життя в умовах постмодерної соціальності: [монографія] / Т. М. Титаренко, О. М. Кочубейник, К. О. Черемних. – К.: Міленіум. 2014. – 206 с.

УДК 378.015.31:17.022.1

Микола Окса, Михайло Семікін

Національно-патріотичне виховання студентів в умовах сучасного інформаційного суспільства

Стаття присвячена питанню вкорінення молоді у реалії інформаційного суспільства, в якому виникло складне напруження у взаємодії швидкоплинної інформації і збереження від розмитості духовних підвалин буття молоді особистості. Створюється новітня соціокультурна парадигма, яка актуалізує суттєві ознаки самої людини, духовні основи її буття, становлення яких можливе тільки в контексті культури, як загальнолюдської (у тому числі, й інформаційної), так і національної, індивідуальної тощо. Сучасні гуманістичні світоглядні орієнтири вимагають швидкої адаптації та змін у системі існуючих норм, принципів та засобів організації різних сфер суспільства.

Ключові слова: гуманітарні дисципліни, національна свідомість, духовність, культура, мораль, інформаційне суспільство

Mykola Oksa, Mykhailo Semikin

National and Patriotic Upbringing of Students under Conditions of Modern Informational Society

The article is dedicated to the issue of enrooting into the realities of informational society, in which a complicated tension in the interaction of fleeting information and protecting cultural foundations of a young personality being against erosion emerged. A new socio-cultural paradigm is being created, it actualizes essential features of man himself, inner basis of his being, whose formation is possible only in the context of culture, both common to mankind (including informational one), and national, individual, etc. Modern humanistic world-view landmarks require a quick adaptation and changes in the system of real standards, principles and means of organizing different spheres or society.

Keywords: Humanities, National Consciousness, Cultural Wealth, Culture, Morality, Informational Society.

Николай Окса, Михаил Семикин

Национально-патриотическое воспитание студентов в условиях современного информационного общества

Статья посвящена вопросу укоренения в реалии информационного общества, в котором возникло сложное напряжение во взаимодействии скоротечной информации и сохранение от размытости духовных устоев бытия молодой личности. Создается новая социокультурная парадигма, которая актуализирует существенные признаки самого человека, духовные основы его бытия, становление которых возможно только в контексте культуры, как общечеловеческой (в том числе, и информационной), так и национальной, индивидуальной и тому подобное. Современные гуманистические мировоззренческие ориентиры требуют быстрой адаптации и изменений в системе существующих норм, принципов и средств организации различных сфер общества.

Ключевые слова: гуманитарные дисциплины, национальное сознание, духовность, культура, мораль, информационное общество.

Ті демократичні перетворення, які розпочалися в країні, виявили серйозні не вирішені проблеми в галузі національних та міжнародних відносин. Надзвичайного загострення проблема світоглядної індивідуальності набула в умовах сучасної російсько-української війни. Ця війна не йде за територію чи ресурси, вона не має на меті відновлення історичної справедливості чи боротьбу за національне самоутвердження. Велика кількість людських жертв, масові вбивства покладені задля контролю над світоглядом великої маси людей, послужних виконавців чужої волі. Це війна несвободи, пропаганди та дезінформації проти простору свободи. В національному плані відбувається протистояння двох ідентичностей, які прагнуть домінувати на конкретній території, своїй і чужій. Ці проблеми, які поставили перед Україною потребують нагального вирішення. Одним із механізмів спротиву війні, моментом самозахисту суспільства від агресивного наступу на власний «життєвий

світ», способом дієвої відповіді на пропагований «руський мір» стає чітка програма національно-патріотичного виховання.

Проблемам виховання громадянина-патріота велику увагу приділяли К. Ушинський, С. Русова, І. Огієнко та інші українські педагоги. Формуванню української вдачі та виховному ідеалу майбутніх поколінь присвятили свої розробки В. Янів і Г. Ващенко. Сучасні педагогічні проблеми, їхні психологічні та національно зорієнтовані аспекти висвітлюють О. Вишневецький, П. Ігнатенко, В. Поплужний, Ю. Руденко. Необхідним для розуміння специфіки патріотизму та його зв'язку з іншими виявами любові до нації є дослідження Ч. Тайлора, К. Апеля, Ю. Габермаса, що виходили з позиції втілення ідеальної спільноти, роботи Г. Кона, Г. Моргентуа, Р. Брубайкера, які аналізували різні вияви націоналізму, а також напрацювання щодо українського досвіду реалізації національного С. Ленкавським, Р. Шпорлюком.

Метою нашого дослідження є спроба філософського осмислення нових суспільних реалій існування свідомості

сучасної особистості в умовах інформаційного соціуму, які зумовлюють необхідність створення цілісної системи освіти і виховання з точки зору збереження духовності. Розкривається роль гуманітарних дисциплін у ВНЗ, наук у формуванні в студентів національної свідомості, духовності та культури.

У державній національній програмі «Освіта. Україна XXI століття», де чітко сформульовані основні завдання та способи реформування освіти в Україні, наголошується, що в центрі навчально-виховної роботи стоять проблеми не просто розвитку особистості, а цілком конкретні завдання з формування її світогляду, культури, індивідуального досвіду, творчих нахилів, виховання соціальної та екологічної відповідальності, глобальної самосвідомості [3, с. 6–9]. Нова соціокультурна парадигма спонукає шукати відповідні чинники як на сьогодні, так і в стратегічній перспективі з втілення тенденції пріоритету особисто людських засад життєдіяльності, вільного та творчого розвитку студентської молоді, формування в неї інтелектуального та морального потенціалу суспільства, засад оптимізації особистісного інформаціологічного потенціалу відносно впливового світу багатоманітної інформації. Кризовий стан сучасної цивілізації поставив людство перед необхідністю переусвідомлення існуючих цінностей індивіда та суспільства, напрацювання нової стратегії розвитку, котра вбачала б людину в органічній єдності зі світом та весь спектр її відношень з ним, спрямованих на збереження цієї єдності. Така єдність вкорінена у реальності інформаційного суспільства, в якому виникло складне напруження у взаємодії швидкоплинної інформації і збереження від розмитості духовних підвалин буття молодої особистості. Створюється новітня соціокультурна парадигма, яка актуалізує суттєві ознаки самої людини, духовні основи її буття, становлення яких можливе тільки в контексті культури, як загальнолюдської (у тому числі, й інформаційної), так і національної, індивідуальної тощо. Сучасні гуманістичні світоглядні орієнтири вимагають швидкої адаптації й змін у системі існуючих норм, принципів і засобів організації різних сфер суспільства. Формування засад національно-патріотичного виховання стає тим пріоритетом держави, який дозволяє виплекати покоління свідомості своєї національної сутності та обов'язків громадян. Такий ідеал, однак, залежить від розуміння змістових понять (нація, патріотизм) та визначення завдань, що належать до сфери гуманітарної політики держави.

Крім того, національна система виховання враховує такі особливості сьогодення як перехід України до ринкових відносин, перебудову всіх сфер життя українського суспільства, пов'язаних з розбудовою незалежної держави. Головна мета національного виховання на сучасному етапі – передання молодому поколінню соціального досвіду, багатства духовної культури народу, його національної ментальності, своєрідності світогляду й на основі цього формування особистісних рис громадянина України – національної самосвідомості, розвиненої духовності, моральної, художньо-естетичної, правової, трудової, фізичної, екологічної культури, розвиток індивідуальних здібностей і талантів. Зміст поняття національно-патріотичне виховання виходить із різних підходів до його складових. Так «нація» окреслюється науковцями в контексті розвитку етнокультурної спільноти, що у формі держави відтворює спільні об'єктивні ознаки та формує стійкі ціннісні орієнтири в процесі самоусвідомлення її представників. Політична нація ж основні акценти ставить на вироблення спільних громадянських цінностей у межах держави, які б дозволили її легітимізувати різним етнонаці-

ональним складовим. Дані підходи, закладаючи одну мету, по-різному розгортаються в контексті завдань виховання. Це призводить до різнотлумачень у розумінні патріотизму: «державний патріотизм», «конституційний патріотизм», «громадянський патріотизм», «політичний патріотизм», «український національний патріотизм», «національний патріотизм», «український патріотизм», «імперський патріотизм», «етнічний патріотизм», пов'язаний зі становленням етнонаціональної свідомості українців, «топологічний патріотизм», пов'язаний з місцевістю, де народився, «малою Батьківщиною», «ненаціональний патріотизм» та «патріотичний націоналізм», «космополітичний патріотизм» («інтернаціоналістський націоналізм»), «особистий патріотизм» [3, с. 152].

Можна виділити щонайменше три різновидності патріотизму. Етнічний патріотизм, що ґрунтується на етнічній ідентичності, на любові до рідної культури, до власної історії тощо. Територіальний патріотизм – ґрунтується на любові до того місця на землі, до місцевості, ландшафту, клімату тощо, де людина народилася. Державницький патріотизм, як мета нації, головним завданням якого є виховання і розвиток державницького світогляду, що пов'язується з поняттям громадянськості. Для побудови держави на національних засадах важливо, щоб механізм її відтворення, ґрунтований на патріотизмі, не витіснив за громадянськими цінностями національні почуття. Адже національне дає те вкорінення, яке жодна штучна практика «плавильного казана» чи «злиття братніх народів» не зможе витворити, адже ґрунтується на компліментарних зв'язках, відчутті свого, рідного. Це перевага національного над інтернаціональним. Патріотизм слід розуміти як активний вияв національної ідентичності, сприйняття співтовариства як взаємопов'язаної, солідарної спільноти, є вихованим активною участю у її житті. Свідомий патріотизм здатний виступити захисним бар'єром від пропаганди та маніпуляцій свідомістю, дозволяє вбачати мету та напрям власної діяльності у повсякденні, виявляти приналежність та значимість кожного у тривалій боротьбі нації за самоутвердження. Сучасний дослідник українського націоналізму О. Сич підсилює роль активності у відстоюванні національного: «якщо в поведінці особи присутній лишень фактор мислення, а відсутнє діяння, то може йтися тільки про патріотизм, який виростає з любові до своєї батьківщини (з грецької «патрія» – батьківщина). Але ж в умовах, коли батьківщині загрожує небезпека, її мало любити, але потрібно захищати. Бо у повсякденні поширеною є практика, коли патріот у власній затишній кухні й у вузькій дружній компанії палко любить все українське. Та коли справа доходить до реальної участі у захисті українськості (до «діяння»), то він часто низенько і запобігливо гне хребта перед представниками чинного режиму, який нищить її прояви. А тому поєднання мислення через призму українських інтересів і діяння для їх реального захисту є головними ознаками націоналістичності. Саме в цьому і полягає відмінність націоналізму від патріотизму» [4, с. 24].

Спрямування національно-патріотичного виховання в Україні повинно враховувати сучасні вимоги до активного захисту і опірності масштабним інформаційним потокам з боку Росії, цілеспрямованій пропагандивній компанії, що принижує гідність цілої нації і в чергове ставить під сумнів наше минуле та майбутнє. Україна знаходиться у межовій ситуації усвідомлення та захисту української ідентичності проти імперської, свободи проти конформізму, громадянських засад проти авторитарних тенденцій. У результаті

захоплення частини українських територій і формування на них квазідержав ДНР та ЛНР відбувається перепрограмування українського населення на прихильників ворогуючої держави. Відбувається ескалація конфлікту на свідомісному рівні, у якому російсько-імперська ідентичність прагне витіснити українську в силовий спосіб. Військово-патріотичне виховання стає однією з складових терористичних держав, адже поєднує ідеологічну та військову підготовку молоді для лав республік. Звісно основна орієнтація йде на «російські» стандарти, які популяризують як радянську систему дитячого вишколу («Зарниця», «Орленок»), так і захоплення навчальним процесом дореволюційної Росії. Для цього створюються молодіжні організації, клуби, де основними критеріями є патріотичне виховання і дисципліна. Робота по військово-патріотичному та духовному вихованню молоді і підлітків покладена, насамперед, на військові комендатури, які проводять у школах уроки «мужності». Ідеологічна складова закладена вже на конституційному рівні, через офіційне затвердження орієнтації на концепцію єдиного «русского мира», ідеєю месійності, принципів народодовладдя, прихильності до російської православної церкви, принципової популяризації символіки республік. У рамках програми Міністерства освіти і науки ДНР по патріотичному вихованню молоді проводяться святкування заходів, основним акцентом яких є доведення лояльності до влади, що маскується під вияв громадянської та патріотичної позиції. Ідеологічна політика починається з заборони символіки України в школах, переписування програми з історії України з посиленням акцентів на регіональні події та пов'язані з Росією, захоплення пам'яттю переможців Великої Вітчизняної війни проти нацизму, поширення доблестей Великого війська Донського. Окремо слід згадати про переслідування та насадження ненависті щодо українських партій, організацій (ОУН, КУН, «Просвіта», Свобода, Тризуб, Правий сектор, Патріот України) з переліком заборонених лозунгів. Відбувається і змістова мілітаризація освіти, що ґрунтується на радянській навчальній дисципліні під назвою «початкова військова підготовка».

Г. Сковорода вважав, що через засвоєння духовного змісту культури людина проходить друге народження. Дійсно, соціальне народження людини відбувається через культуру й освіту, в культурі й освіті. Культура є освітою в найширшому її розумінні. Назріла необхідність подолати уявлення про освіту як про сферу здобуття знань шляхом вивчення системи певних наук (математичних, природничих чи гуманітарних). Необхідно повернутись до витоків у розумінні науки, до спадщини Г. Сковороди: наука – це те, що навчає нас бути людиною [5, с. 339]. Бо таки дійсно найпотрібнішою наукою є наука про щастя, про шляхи його досягнення. Освіта має бути обернена не лише до холодного раціо, але й до гарячого серця, до смисложиттєвих предметів нашої любові та наших людських почуттів. І тут не обійтись без філософського підходу. Бо тільки філософія забезпечує культурі самопізнання, а людському життю – смислові орієнтири [2, с. 24–25]. Справедливо вважається, що істинна філософія є духовною квінтесенцією епохи, живою душею культури. І саме завдання побудови незалежної української держави викликає гостру необхідність перебудови системи вищої освіти, зокрема, викладання соціально-гуманітарних наук та активізації навчально-виховного процесу на шляхах оптимізації світу інформації пізнавального характеру, відносно стабілізуючих основ особистісної духовності,

подолання інформаційного хаосу, що в ньому опинилися молода людина.

На наш погляд, сучасна духовна криза в Україні особливо виразна в таких відношеннях: у зростанні злочинності, розповсюдженні алкоголізму, наркоманії, проституції, неповаги до жінки; духовну кризу слід розглянути з точки зору головного питання філософії: первинна або вторинна духовна криза стосовно кризи економічної і політичної. Релігійні діячі глибоко впевнені у первинності духовної кризи. Саме ця обставина і є, на їхній погляд, головною причиною нашого важкого морального і загального становища у державі. Вплив релігійного фактору на систему духовної безпеки має суб'єктивно-об'єктивний характер. Він зумовлений включенням релігії в систему суспільних відносин, у тому числі і тих, які прямо або побічно пов'язані із забезпеченням духовної безпеки. Поглиблення кризи в нашій державі складає умови для появи в нашому суспільстві «теології звільнення», стратегії виживання за допомогою релігійного фактору. Із становленням демократизму релігія стає ідеологією бідноти і ця ідеологія поступово вбудовується в культурний простір суспільства, влітається безліччю ниток, пов'язується найскладнішою тканиною асоціацій, більшість з яких індивідові дуже подобаються. Потрапляючи в полон релігійної пропаганди, особистість може звикнути думати, що вона звільнилась від суспільних інститутів. Згодом вона звикне отожднювати свою свободу зі свободою пізнання Божественного та безмежного споживання «духовного буття», тобто з безмежним розширенням своєї влади над усім сущим (природою, соціумом і навіть над собою) і, таким чином, підмінює свою свободу духовно-релігійною свободою.

Слід мати на увазі, що активізація релігійного життя супроводжується активізацією всієї сфери ірраціонального. Зовнішньо це виявляється у розвитку всілякого марновірства та мракобісся, яке загрожує духовній безпеці особистості. Знайти свободу, стати справжньою особистістю можна, мабуть, ставши надлюдиною (Ф. Ніцше). Тільки така людина у змозі жити «без маски», не потрапляти у своєрідні «мишоловки», які неначе спеціально спроектовані для того, щоб ловити і підпорядковувати її соціуму у будь-якому його вигляді. Тільки такий підхід здатний сформувати справді вільну особистість. Створення умов для самоактуалізації можливий лише в межах нової моделі освіти, інтегрованої з глобальними процесами в суспільстві. На цьому шляху чимало перешкод: тут і подолання негативних наслідків авторитаризму, «гвинтикової» моделі навчального процесу (коли той, кого навчають розглядається тільки як об'єкт), і подолання монополізму держави в освітній діяльності й т. п. Звідси випливає мета нової освітньої політики: перехід від просвітницької до антропологічної парадигми в освіті, до культуроцентризму, вирішення проблеми розвитку національної культури і самосвідомості в умовах глобалізації, інтеграційних процесів, формування нової концепції людини і ціннісного базису культури; напрацювання філософських засад оптимізації світу, інформації пізнавального характеру.

Для системи освіти гуманітарна складова дійсно є особливо важливою, оскільки це ті навчальні дисципліни, які дають і формують знання про людину і суспільство, історію і культуру, моральні та естетичні цінності. Важко навіть переоцінити їхнє значення та роль у навчально-виховному процесі. Гуманітарний блок освіти спричиняє особливий вплив на формування світогляду, ціннісних орієнтацій, загальної культури та морально-громадянської позиції особистості.

Пізнання та практика останніх десятиліть зумовлюють необхідність оновлення принципів соціального підходу і трансформації всієї системи гуманітарної освіти. Як справедливо зазначає В. Андрущенко, принципово неприпустимим є огульно-заперечувальне ставлення до марксизму, оскільки ця теорія є складовою часточкою соціогуманітарної культури людства і має свої межі евристичності та своє поле застосування до практики, і це бажано зрозуміти в науковому плані (але не в ідеалізованому як було раніше). Цього потребує нова епоха радикальних суспільних трансформацій [1, с. 122–123]. У сучасних умовах з'явилась потреба звернути увагу на пошук і впровадження в навчальний процес різноманітних форм і методів викладання гуманітарних наук у вищих навчальних закладах, як важливої компоненти в процесі формування світогляду майбутніх фахівців, в тому числі на засадах новітньої інформаційної культури. В попередні десятиліття у викладанні циклу соціально-гуманітарних дисциплін застосовувався переважно інформаційно-описовий метод. У сучасний період здійснюється перехід до активних методів навчання. При цьому важливо враховувати психологію сприйняття сучасної молоді, яка здебільшого позбавлена консерватизму, віри та авторитети в готові істини.

Гостро і боляче позначився на моральному стані українського суспільства розкол православ'я, міжконфесійні чвари за переподіл церковного майна, намагання використати міжконфесійну ворожнечу у політичних змаганнях за голоси виборців. Сьогодні, з одного боку, Церква нерідко використовується як різними політичними партіями, так і окремими політиками для здобуття популярності та з метою отримання політичних дивідендів. Виразно цей моральний занепад у церковному житті проявив себе під час президентських виборів восени 2004 р. Церква, замість того, щоб сприяти духовному єднанню християн на засадах євангельського універсалізму, долучилась до загострення конфронтації між різними частинами суспільства і певним чином сприяла посиленню регіонального сепаратизму. З іншого боку, – священники, єпископат намагаються впливати на президента, парламент, уряд і місцеві органи влади. Однак і повне відсторонення Церкви від політичних проблем, що хвилюють суспільство, не відповідає тим завданням, які виконуються у межах церковної діяльності. В цьому зв'язку доречним буде пригадати позицію стосовно ролі церкви в державотворенні видатного діяча і теоретика періоду національно-визвольних змагань першої третини минулого сторіччя В. Липинського. Крім церковного розколу в сучасній Україні постерігається унікальний феномен розколотої свідомості, у спрощеному вигляді – свідомості між минулим і майбутнім нашої держави. Розколота свідомість – велика трагедія мільйонів людей, змушених упродовж життя перебувати в умовах впливу діаметрально протилежних, а інколи прямо ворожих одна одній систем, норм і цінностей. Масова свідомість громадян будь-якої країни – надто динамічний, мінливий феномен. Головна причина нестійкості масової свідомості в Україні – це опір старих стереотипів новим демократичним ідеалам і цінностям.

Зараз в Україні відбувається модернізація вищої освіти в контексті вимог Болонської конвенції, інтеграція науки і освіти у вищому навчальному закладі, йде процес впровадження здобутків педагогічної науки в освітню практику. Головне завдання педагогічної роботи формування у студентів почуття

відповідальності за все те, що вони можуть творити, як у стінах ВНЗ, так і в майбутньому на ринку праці. При цьому необхідно враховувати професійні особливості випускників різних спеціальностей, а також створити сприятливі умови для реалізації ідей соціально-етичного та гуманістичного розвитку вишівської науки. І тут свій внесок повинні зробити викладачі, які читають як гуманітарні курси – історію, філософію, етику, теорію світової та вітчизняної культури, так і спеціальні дисципліни – біологію, хімію, фізику, математику, анатомію, гістологію, фізіологію, екологію та ін. Доречним буде згадати роздуми великого вченого, філософа В. Вернадського про освіту, який вважав, що освіта, в тому числі і професійна, повинна бути всебічною. Це узгоджується з його вченням про ноосферу, в якому здійснено синтез природничих і гуманітарних наук. Надійним захистом на шляху утилітаризму та однобічності освіти може бути, на думку В. Вернадського, викладання філософії та близьких до неї наук – історії філософії, історії науки, історії техніки. Як відомо неповне, одностороннє знання породжує однобічні дії, що в умовах загострення загальних проблем сучасності може призвести і призводить до катастрофічних наслідків. У цьому зв'язку все більш актуальними стають питання людської діяльності та спроможності фахівців передбачати їх. Виховувати таких спеціалістів можуть лише творчі, широко ерудовані та різнобічно підготовлені педагоги. До речі, В. Вернадський вважав, що хороший професор є більшою рідкістю в суспільстві, а ніж гарний співак чи актор. Моральний досвід особистості поєднує в собі певну систему цінностей та способів їхньої реалізації у поведінці, моральний ідеал та референцію власної поведінки до певних персоніфікованих взірців – носіїв тих чи інших моральних норм та цінностей (реальних людських постатей, образів мистецтва, релігійних персонажів).

Важливим завданням вищої освіти є здатність швидко і повно передавати досягнення науки, техніки, культури, сприяти розвитку свідомості широких верств населення. Адже тільки освічений і культурний народ є найнадійнішою гарантією безпеки і могутності держави. В контексті нашого дослідження є проєктивним процес напрацювання новітніх філософських здобутків осмислення сучасного процесу співвідношення духовності особистості й реалій інформаційно-знанняєвої ситуації, що в ній опинилася молода людина, яка освічується і виховується сучасною вищою освітою. І такі здобутки повинні бути впроваджені через предмети гуманітарного циклу; виділення спецкурсів, наприклад: «Філософія інформаційного суспільства в контексті інформаційної культури особистості», «Філософія знання в сучасному інформаційному суспільстві» та ін. Отже, національно-патріотичне виховання в Україні потребує значного підсилення в контексті ведення активної світоглядної та фізичної війни. Для того, щоб українське населення могло захистити себе від імперського впливу необхідно, щоб державницька позиція у цій галузі стала зорієнтованою на цінність і боротьбу за власну національну сутність.

1. Андрущенко В. П. Гуманітарна освіта на зламі тисячоліть: пошук нових підходів. – К.: ІЗМН, 1997. – 544 с.; 2. Вернадський В. І. Вибрані праці. – К.: Наукова думка, 2005. – 299 с.; 3. Державна національна програма «Освіта. Україна XXI ст.». – К.: Райдуга, 2000. – 62 с.; 4. Женевские конвенции от 12 августа 1949 года и Дополнительные протоколы к ним. – М., 1997; 5. Сковорода Г. Повне зібрання творів У 2 т. – Т. 2. – К.: Наукова думка, 1973. – 576 с.